

Jan-Erik Lönnqvist • Annamari Tuulio-Henriksson

NEO-PI-R persoonallisuusmittarin suomenkielisen käännöksen validointi

Kansanterveyslaitoksen julkaisuja 33/2008

Kansanterveyslaitos
Folkhälsainstitutet
National Public Health Institute

Kansanterveyslaitoksen julkaisuja

B33 / 2008

Publications of the National Public Health Institute

Jan-Erik Lönnqvist ja Annamari Tuulio-Henriksson

**NEO-PI-R -PERSONALLISUUSMITTARIN SUOMENKIELISEN
KÄÄNNÖKSEN VALIDOINTI**

Kansanterveyslaitos
Mielenterveyden ja alkoholitutkimuksen osasto

KTL-National Public Health Institute, Finland
Mental Health and Alcohol Research

Helsinki 2008

Kansanterveyslaitoksen julkaisu B33 / 2008

Copyright National Public Health Institute

Julkaisija-Utgivare-Publisher

Kansanterveyslaitos (KTL)

Mannerheimintie 166

00300 Helsinki

Puh. vaihde (09) 474 41, telefax (09) 4744 8408

Folkhälsoinstitutet

Mannerheimvägen 166

00300 Helsingfors

Tel. växel (09) 474 41, telefax (09) 4744 8408

National Public Health Institute

Mannerheimintie 166

FIN-00300 Helsinki, Finland

Telephone +358 9 474 41, telefax +358 9 4744 8408

<http://www.ktl.fi>

ISBN 978-951-740-908-7 (print)

ISBN 978-951-740-909-4 (pdf)

ISSN 0359-3576

<http://www.ktl.fi/portal/2920>

Yliopistopaino

Helsinki 2008

Jan-Erik Lönnqvist ja Annamari Tuulio-Henriksson
NEO-PI-R persoonallisuusmittarin suomenkielisen käännöksen validointi
Kansanterveyslaitoksen julkaisuja, B33/2008, 20 sivua
ISBN 978-951-740-908-7 (print); 978-951-740-909-4 (pdf -versio)
ISSN 0359-3576
<http://www.ktl.fi/portal/2920>

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kääntää NEO-PI-R -persoonallisuusmittari (Costa & McCrae, 1992) suomeksi. Käännöksen hyväksyi Jeff McCrae (26.3.2004). Suomenkielisen NEO-PI-R:n validiteettia arvioitiin empiirisesti kolmella eri tavalla. Puoliso-otoksessa ($N = 70$) korrelaatiot itsearvioitujen ja puolisoarvioitujen persoonallisuuspiirteiden välillä olivat tyypillisen korkeita (keskiarvo yläpiirteiden tasolla .52). Kaksikielisessä otoksessa ($N = 41$) korrelaatiot englanninkielisen alkuperäismittarin ja suomenkielisen käännöksen välillä olivat erittäin korkeita (keskiarvo yläpiirteiden tasolla .96). Laajennetussa otoksessa ($N = 270$) faktorirakenne vastasi hyvin pohjoisamerikkalaista normatiivista rakennetta (kaikkien faktorien kongruenssikertoimet yli .95). Johtopäätöksenä suomenkielisen käännöksen NEO-PI-R:stä voidaan todeta mittaavan täsmälleen samoja käsitteitä kuin alkuperäinen mittari.

Asiasanat: NEO-PI-R, persoonallisuus, viiden suuren malli, mittaaminen

Jan-Erik Lönnqvist och Annamari Tuulio-Henriksson
Validering av finska översättningen av NEO-PI-R personlighetsmätaren
Folkhälsoinstitutets publikationer, B33/2008, 20 sidor
ISBN 978-951-740-908-7 (print); 978-951-740-909-4 (pdf -version)
ISSN 0359-3576
<http://www.ktl.fi/portal/2920>

SAMMANDRAG

Målet med denna forskning var att översätta NEO-PI-R (Costa & McCrae, 1992) personlighetsmätaren till finska. Översättningen godkändes av Jeff McCrae (26.3.2004). Validiteten av översättningen granskades empiriskt på tre sätt. I ett sampel gifta par ($N = 70$) var korrelationerna mellan självvärderade och maka/makevärderade personlighetsdrag typiskt höga (genomsnittet på faktornivå var .52). I ett tvåspråkigt sampel ($N = 41$) var korrelationerna mellan engelskspråkiga originalet och finskspråkiga översättningen mycket höga (genomsnittet på faktornivå var .96). I ett utvidgat sampel ($N = 270$) motsvarade faktorstrukturen väl den normative nordamerikanska strukturen (alla kongruens koefficienter var över .95). Som slutsats kan sägas att den finskspråkiga översättningen av NEO-PI-R mäter exakt samma koncept som originalet.

Nyckelord: NEO-PI-R, personlighet, femfaktormodellen, mätning

Jan-Erik Lönnqvist and Annamari Tuulio-Henriksson
Validation of the Finnish translation of the NEO-PI-R
Publications of the National Public Health Institute, B33/2008, 20 Pages
ISBN 978-951-740-908-7 (print); 978-951-740-909-4 (pdf -version)
ISSN 0359-3576
<http://www.ktl.fi/portal/2920>

ABSTRACT

The purpose of the present research was to validate the Finnish translation of the NEO-PI-R personality inventory (Costa & McCrae, 1992). The translation was authorized by Jeff McCrae (26.3.2004). In a sample of spouses ($N = 70$), the correlations between self- and spouse reported personality traits were typically high (average correlation on the domain level was .52). In a sample of bilinguals ($N = 41$), the correlations between the English original and the Finnish translation were very high (the average correlation on the domain level was .96). In an extended sample ($N = 270$), the factor structure of the Finnish translation matched that of the normative North American sample (all factor congruence coefficients exceeded .95). In conclusion, the Finnish translation of the NEO-PI-R can be claimed to measure exactly the same constructs as does the original measure.

Keywords: NEO-PI-R, personality, Five-Factor-Model, Measurement

SISÄLLYS – CONTENTS

TIIVISTELMÄ

SAMMANDRAG

ABSTRACT

1	JOHDANTO	1
2	MENETELMÄT	7
	2.1 Käännöstyö	7
	2.2 Tutkimukseen osallistujat	8
3	TULOKSET	8
4	YHTEENVETO	11

1 JOHDANTO

Viiden suuren piirteen malli lienee viimeisten vuosikymmenten tärkein tulos persoonallisuuspsykologisessa tutkimuksessa. Nykyisin vallitsee melko laaja yhteisymmärrys siitä, että tärkeimmät yksilöllisiä eroja kuvaavat persoonallisuuden ominaisuudet sijoittuvat faktoriavaruuteen, jota kuvaa viisi toisistaan riippumatonta ulottuvuutta. Nämä viisi faktoria, jotka myös tunnetaan viitenä suurena piirteenä, ovat Neuroottisuus, Ulospäinsuuntautuneisuus, Avoimuus uusille kokemuksille, Sovinnollisuus ja Tunnollisuus.

Viisi suurta persoonallisuuspiirrettä juontavat juurensa persoonallisuussanastoa koskevaan tutkimukseen. Jo 1920- ja 1930-luvuilla psykologit käyttivät luonnollisen kielen sanastoa löytääkseen kaikki ne yksilöiden ominaisuudet, jotka tieteellisen piirreluokituksen tulisi kattaa. Työskentely lähti siitä, että sanakirjasta poimittiin kaikki sanat joita voidaan käyttää yhden ihmisen erottamiseen toisesta (Allport & Odbert, 1936/1970, s.24). Tämän lähestymistavan tausta-ajatus tunnetaan leksikaalisena hypoteesina. Goldberg (1982) muotoili tämän hypoteesin seuraavasti: Ne yksilölliset erot, jotka ovat kaikkein merkittävimpiä päivittäisessä ihmisten välisessä kanssakäymisessä tulevat koodatuiksi kieleen. Mitä tärkeämpi tällainen yksilöllinen ero on, sen helpommin ihmiset sen huomaavat ja sitä enemmän haluavat siitä puhua, mikä johtaa siihen, että he viimein keksivät sille sanan (s. 204).

Allport ja Odbert löysivät sanakirjasta 18000 kuvausta, jotka he jakoivat neljään eri luokkaan. Ensimmäiseen luokkaan kuuluivat persoonallisuuden piirteet (esimerkiksi sosiaalinen, aggressiivinen), toiseen luokkaan tilapäiset aktiviteetit ja tunteet (esimerkiksi innostunut, itkuinen), kolmanteen voimakkaasti arvioivat kuvaukset (esimerkiksi loistava, keskinkertainen), ja neljänteen fyysiset ominaisuudet sekä muut ominaisuudet joita ei voinut sisällyttää kolmeen ensimmäiseen kategoriaan. Tästä luokittelusta ei kuitenkaan ollut käytännön hyötyä, koska siinä ei erotettu, nimetty eikä järjestetty yksilöllisiä eroja ihmisten käyttäytymisessä ja kokemuksessa. Cattell (1943) oli ensimmäinen joka tavoitteli tällaista luokittelua. Hän lähti karsinnan jälkeen liikkeelle 4500 persoonallisuutta kuvaavasta sanasta, jotka Allport ja Odbert olivat löytäneet. Teoreettisten näkökohtien ja empiiristen tutkimusten perusteella Cattell päätyi 35 persoonallisuuspiirteeseen, jotka hän faktorianalyysin keinoin typisti 12 persoonallisuuspiirteeseen. Tässä vaiheessa Cattell kuitenkin teki useita käytännön laskuvirheitä (Digman & Takemoto-Chock, 1981).

Cattellin pioneerityön seurauksena muutkin alkoivat tutkia piirretermien rakennetta. Käyttäen Cattellin luomia 35 muuttujaa ja osittain myös Cattellin julkaisemia tuloksia, Tupes ja Christal (1961/1992) tutkivat kahdeksaa eri aineistoa, jotka olivat peräisin itsearvioista, vertaisarvioista ja kliinikon arvioista. He löysivät viisi suhteellisen voimakasta riippumatonta faktoria, eivätkä juuri muuta. Nämä viisi faktoria olivat Neuroottisuus, Ulospäin suuntautuneisuus, Avoimuus uusille kokemuksille, Sovinnollisuus ja

Tunnollisuus, ja ne nimettiin myöhemmin viideksi suureksi (Goldberg, 1981). Suuruus viittaa tässä nimityksessä faktorien laajuuteen. Norman (1967) päivitti Allportin ja Odbertin työtä ja löysi sanakirjasta 2800 piirrettä kuvaavaa sanaa. Goldberg (1982, 1990) valitsi näistä 1710 sanaa, joista hän muodosti osajoukkoja erilaisin perustein. Hän altisti nämä osajoukot erityyppisille faktorianalyysille ja löysi jokaisessa analyysissä viisi identtistä faktoria.

Samanaikaisesti kuin leksikaalisen perinteen sisällä työskentelevät kasasivat todistusaineistoa viiden suuren piirteen mallista, myös kyselylomakkeita käyttävät tutkijat kaipasivat yhdistävää ja järjestävää mallia. Eri tutkijoiden kehittämien, eri piirteitä mittaavien kyselylomakkeiden samanaikainen faktorianalyysi oli aiemmin osoittanut kahden suuren piirteen, Neuroottisuuden ja Ulospäinsuuntautuneisuuden, tulevan jatkuvasti esiin eri kyselylomakkeissa (Wiggins, 1968).

1980-luvulla Costa ja McCrae (1985) löysivät Cattelin leksikaaliseen työhön perustuvalla 16 PF-mittarilla (Cattell, Eber, & Tatsuoka 1970) kolme faktoria, Neuroottisuuden, Ulospäinsuuntautuneisuuden ja Avoimuuden. He huomasivat, että nämä faktorit olivat yhteneväisiä kolmen leksikaalisen hypoteesin tunnistaman faktorin kanssa ja että Sovinnollisuus ja Tunnollisuus puuttuivat heidän mittaristaan. Niinpä he lisäsivät Sovinnollisuutta ja Tunnollisuutta mittaavia osioita luomaansa NEO-PI mittariin (Costa & McCrae, 1985). Costa ja McCrae osoittivat käytännössä lähes kaikkien muiden yleisesti käytettyjen persoonallisuusmittarien, kuten Suomessakin yleisesti käytetyn Personality Research Form:in (PRF, Jackson, 1984), mittaavan samaa viittä faktoria kuin heidän NEO-PI-R -mittarinsa (Costa & McCrae, 1988; Costa & McCrae, 1992; McCrae & Costa, 1990).

Leksikaalisesta perinteestä kumpuava Goldbergin viiden suuren malli ei ole täsmälleen samanlainen kuin Costan ja McCraen malli. Goldbergin viiden suuren piirteen malli tunnetaan nimellä Big Five (BF). Tässä mallissa viiden suuren piirteen katsotaan järjestävän luonnollisessa kielessä esiintyviä, persoonallisuutta kuvaavia ominaisuuksia, eikä mallissa oteta kantaa piirteiden mahdolliseen biologiseen perustaan eikä kausaaliseen selitysvolmaan (Saucier & Goldberg, 1996). Costan ja McCraen Five-Factor-Model (FFM) -mallissa piirteiden katsotaan olevan voimakkaasti perinnöllisiä (McCrae ym., 2000) ja käyttäytymistä kausaalisesti selittäviä (McCrae & Costa, 1999).

BF- ja FFM-mallit eroavat hieman siinä, miten viisi suurta määritellään. Kolmen faktorin kohdalla mallit ovat suhteellisen yhteneväisiä: Neuroottisuus on molemmissa malleissa ahdistuneisuutta, pelokkuutta, epävarmuutta ja huolestuneisuutta, Sovinnollisuus empaattisuutta, yhteistyöhalukkuutta, moraalisuutta, ja kohteliaisuutta ja Tunnollisuus järjestelmällisyyttä, luotettavuutta, tehokkuutta ja harkitsevuutta. Suurimmat erot mallien välillä koskevat Ulospäinsuuntautuneisuutta ja Avoimuutta. BF-mallissa Ulospäinsuuntautuneisuus on sosiaalisuuden lisäksi sosiaalista dominanssia, tarmokkuutta ja energisyyttä (Goldberg, 1990). FFM-mallissa puolestaan Ulospäinsuuntautuneisuus on sosiaalisuuden lisäksi myös ystävällisyyttä, hellyyttä, ja lämpöä (McCrae & Costa 1987). Myös Avoimuus-faktorin kohdalla on merkittäviä eroja: BF-mallissa tämä fakto-

ri on älyllisyyttä, älykkyyttä ja mielikuvituksellisuutta (Goldberg, 1990), kun taas FFM-mallissa se on enemmän uskaliaisuutta ja omaperäisyyttä (McCrae & Costa 1987). Tässä artikkelissa esiteltävä NEO-PI-R -mittari perustuu FFM-malliin.

Viiden suuren piirteen mallin mukaan ihmisen persoonallisuutta kuvaavat muuttujat muodostavat hierarkian. Hierarkian tasot on järjestetty sen mukaan kuinka laajoja käyttäytymisen tai kokemuksen taipumuksia niillä kuvataan. Tämän hierarkian ylimmällä tasolla ovat viisi suurta piirrettä. Ne koostuvat hierarkiassa alempana olevien piirteiden yhdistelmästä (esimerkiksi Neuroottisuuden voidaan katsoa koostuvan ahdistuneisuudesta, masentuneisuudesta, haavoittuvuudesta ja niin edelleen). Näitä alatason piirteitä kutsutaan tässä artikkelissa alapiirteiksi.

On tärkeää huomata, että vaikka kaikki persoonallisuuskyselyjen mittaamat piirteet olisivatkin yhteydessä johonkin viidestä suuresta piirteestä, tämä ei tarkoita, että alemman tason piirteitä ei pitäisi tai tarvitsisi mitata. Viisi suurta piirrettä mittaavat sitä varianssia eli vaihtelua, joka on yhteistä kaikille alapiirteille joista ne koostuvat. Alapiirteille ominainen varianssi jää tällöin huomioimatta. On kuitenkin osoitettu, että alapiirteet, verrattuna viiteen suureen piirteeseen, ennustavat keskimäärin paremmin käyttäytymistä (esimerkiksi tupakanpolttoa, koulukeskiarvoa, liikennerikkomuksiin syyllistymistä; Paunonen & Ashton, 2001; Paunonen, Haddock, Forsterling, & Keinonen, 2003). Costan ja McCraen (1992) FFM-mallissa, johon tässä artikkelissa esiteltävät mittarit perustuvat, jokainen viidestä suuresta piirteestä koostuu kuudesta alapiirteestä. Näiden alapiirteiden nimet, sekä kuvaukset näillä alapiirteillä korkeita ja matalia pistemääriä saavista henkilöistä on esitetty taulukossa 1. Alapiirteet on merkitty paitsi suomenkielillä käännöksellä, myös englanninkielisessä kirjallisuudessa usein esiintyvillä lyhenteillä, jotka muodostuvat englanninkielisen nimen ensimmäisestä kirjaimesta (Neuroticism, Extraversion, Openness to Experience, Agreeableness, Conscientiousness) ja numerosta yhdestä kuuteen. Myös tässä julkaisussa alapiirteisiin viitataan niiden vakiintuneilla kansainvälisillä lyhenteillä (esim. N1, C5).

Taulukko 1. FFM -Mallin 30 alapiirteen kuvaukset.

Yläpiirre	Alapiirre	Kuvaus korkeat pisteet saavasta henkilöstä	Kuvas matalat pisteet saavasta henkilöstä
Neuroottisuus	N1 Ahdistuneisuus	Hermostunut, tuntee levottomuutta ja pelkoa	Rauhallinen, ei huolissaan siitä, että asiat voivat mennä vikaan.
	N2 Vihamielisyys	Loukkaantuu helposti ja tuntee usein suuttumusta ja katkeruutta.	Tasapainoinen, vaikea saada pois tolaltaan tai suututtaa.
	N3 Masentuneisuus	Tuntee itsensä onnettomaksi ja yksinäiseksi. Syyllistää usein itseensä turhaan.	Yleisesti ottaen tyytyväinen itseensä ja elämäänsä.
	N4 Itsensä tarkkailu	On vaivaantunut toisten seurassa. Kiusalliset tilanteet häiritsevät paljon.	Vapautunut toisten seurassa.
	N5 Impulsiivisuus	Vaikea vastustaa kiusausta. Tekee asioita, joita katuu myöhemmin.	Pystyy aina hallitsemaan tunteensa ja mielihalunsa.
	N6 Haavoittuvuus	Tuntee itsensä avuttomaksi ja epäroiväksi. Hätäantyy helposti.	Pystyy keskittymään ja olemaan rauhallinen myös jännittyneissä tilanteissa.
Ulospäinsuuntautuneisuus	E1 Lämpö	Pitää ihmisistä, ystävystyy helposti ja on ystävällinen myös vieralle ihmisille.	Ei pidä kanssakäymisestä. Pikemmin kylmä kuin sydämellinen ihminen.
Ulospäinsuuntautuneisuus	E2 Seurallisuus	Nauttii seurasta ja pitää siitä, että saa tutustua moniin ihmisiin.	Pitää yksinolosta ja toimii mielellään yksin. Kokee muiden häiritsevän.
	E3 Itsevarmuus	Osaa pitää kiinni oikeuksistaan. Pitää johtajana olemisesta.	Jää mieluiten taka-alalle. Antaa usein toisten puhua tai päättää puolestaan.
	E4 Toiminta	On aktiivinen ja toimii mielellään koko ajan. Pursuaa energiaa.	Toimii kiirehtimättä ja rauhalliseen tahtiin.

Yläpiirre	Alapiirre	Kuvaus korkeat pisteet saavasta henkilöstä	Kuvas matalat pisteet saavasta henkilöstä
	E5 Jännityksen etsiminen	Tarvitsee uusia elämyksiä ja jännitystä	Ei etsi jännitystä eikä seikkailuja. Ei pidä riskeeraamisesta.
	E6 Positiiviset tunteet	Optimistinen ja hilpeä sekä enimmäkseen hyvällä tuulella.	Pikemminkin vakava kuin hilpeä ihminen.
Avoimuus	O1 Mielikuvitus	Pitää kuvittelemisesta ja antaa ajatusten vaeltaa vapaasti.	Ajatukset liittyvät enimmäkseen jokapäiväisiin ja käytännöllisiin asioihin.
	O2 Esteettisyys	Saa syviä elämyksiä taiteesta ja kauneudesta.	Taide, musiikki, ja kirjallisuus eivät erityisesti kiinnosta ja tuntuvat tylsiltä.
	O3 Avoimuus tunteille	Tunne maailma on syvä ja monipuolinen	Ei enimmäkseen kiinnitä tunteisiin kovin paljon huomiota.
	O4 Avoimuus toiminnalle	Kokeilee erilaisten, outojen ja vieraidenkin asioiden tekemistä.	Tekee mieluiten kaiken totutulla ja hyväksi koetulla tavalla.
	O5 Avoimuus ajatuksille	Älyllisesti utelias ja kiinnostunut monista asioista.	Pitää ajatuksia, joita ei voi soveltaa käytännössä, ajan tuhlauksena.
	O6 Avoimuus arvoille	Suhtautuu suvaitsevasti toisten ihmisten elämäntapoihin.	Melko varautunut muiden kulttuurien ja ihmisryhmien arvoja kohtaan.
Sovinnollisuus	A1 Luottamus	Luottaa ihmisiin ja uskoo, että he ovat enimmäkseen rehellisiä ja tahtovat hyvää.	Uskoo, että ihmiset yrittävät tilaisuuden tullen käyttää toisia hyväkseen.
	A2 Rehellisyys	Rehellinen ja vilpitön eikä yritä salata todellisia aikomuksiaan.	Uskoo, että ihmiset yrittävät tilaisuuden tullen käyttää toisia hyväkseen.
	A3 Epäitsekkyys	Huolehtiva ja huomaavainen muita ihmisiä kohtaan.	Ei ole yleensä kovin kiinnostunut toisten ihmisten ongelmista.

Yläpiirre	Alapiirre	Kuvaus korkeat pisteet saavasta henkilöstä	Kuvas matalat pisteet saavasta henkilöstä
	A4 Myöntyväisyys	Lempeä, ei pidä kiistelemisestä ja antaa helposti anteeksi.	Osoittaa selvästi suuttumuksensa, tai sen ettei pidä jostakusta.
	A5 Vaativattomuus	Vaatimaton eikä puhu mielellään itsestään eikä saavutuksistaan.	Uskoo olevansa parempi kuin muut. Puhuu mielellään kyvyistään.
Sovinnollisuus	A6 Herkkämielisyys	Tuntee myötätuntoa sellaisia kohtaan, joilla menee elämässä huonosti.	Ei tunne heikko-osaisia kohtaan liiemmin myötätuntoa.
Tunnollisuus	C1 Kyvykkyys	Harkitseva ja pystyvä. Osaa ratkaista ongelmia nopeasti ja tehokkaasti.	Ei ole kovin aikaansaava ja tehokas työssään.
	C2 Järjestelmällisyys	Haluaa jokaisen asian olevan oikealla paikallaan.	Siisteys ja järjestys eivät ole kovin tärkeitä.
	C3 Velvollisuuden-tuntoisuus	Pitää lupauksensa ja suorittaa tehtävänsä tunnollisesti.	Saatta joskus rikkoa lupauksiaan ja jättää asioita tekemättä.
	C4 Saavutuksiin pyrkiminen	Tietää mitä haluaa saavuttaa, ja työskentelee kovasti saavuttaakseen sen.	Ei kovin kunnianhimoinen, eikä aseta itselleen korkeita tavoitteita.
	C5 Itsekuri	Tekee asiat loppuun asti, huolimatta kyllästymisestä tai muista häiriötekijöistä.	Lykkää usein epämiellyttäviä toimia eteenpäin.
	C6 Harkitsevuus	Harkitsee tarkkaan ennen kuin toimii tai päättää, ja ottaa huomioon seuraukset.	Toimii usein kiirehtien sekä miettimättä tekojen ja päätöksiensä seurauksia.

Vuonna 1985 julkaistu NEO PI sisälsi ala-asteikot, joilla mitattiin Neuroottisuuden, Ulospäinsuuntautuneisuuden, ja Avoimuuden alapiirteitä, mutta ei Sovinnollisuuden ja Tunnollisuuden alapiirteitä mittaavia ala-asteikkoja. Näillekin kahdelle piirteelle lisättiin alapiirteitä mittaavat asteikot vuonna 1992 julkaistussa 240-osion NEO-PI-R-mittarissa (Costa & McCrae, 1992). Tämä mittari mittaa 30 alapiirrettä joista tekijät ajattelevat viiden suuren piirteen koostuvan.

NEO-PI (180 osiota) on ensimmäistä kertaa käännetty suomeksi ja osoitettu validiksi vuonna 1995 (Pulver, Allik, Pulkkinen, & Hämäläinen, 1995), ja tämän työn perusteella on myöhemmin kehitetty lyhyempi suomenkielinen NEO-FFI (60 osiota; Paunonen, Haddock, Forsterling, & Keinonen, 2003). Käsillä olevan artikkelin tarkoituksena on raportoida validiteettitutkimus NEO-PI-R -mittarin suomenkielisestä käännöksestä, jossa on siis mukana myös Sovinnollisuuden ja Tunnollisuuden alapiirteet. Tässä 240 osion mittarissa jokaista 30 alapiirrettä mitataan kahdeksalla osiolla. Jokainen viidestä suuresta piirteestä koostuu kuudesta alapiirteestä, eli jokaista viittä suurta piirrettä mitataan 48 osiolla. Osioihin vastataan asteikolla yhdestä (*ei lainkaan pidä paikkaansa*) viiteen (*pitää täysin paikkansa*).

Tässä tutkimuksessa NEO-PI-R -mittari käännettiin kokonaisuudessaan suomeksi, vanhoja suomenkielisiä käännöksiä apuna käyttämättä. Suomenkielisen käännöksen validiteettia tutkittiin empiirisesti kolmella menetelmällä. Ensimmäinen, tutkimme käsittevaliditeettia, eli sitä onko mittari odotetulla tavalla yhteydessä muilla menetelmillä tai muista lähteistä kerättyyn tietoon. Tämän arvioimiseksi tutkimme ovatko NEO-PI-R:llä kerätyt itsearviot yhteydessä samalla mittarilla kerättyihin puolisoarvioihin. Itsearvioiden ja puolisoarvioiden yhteneväisyyden voi aiempien tutkimusten perusteella olettaa olevan noin $r = .40 - .50$ (Costa & McCrae, 1992). Toiseksi, tutkimme vastaavatko suomenkielisellä mittarilla mitatut piirteet alkuperäisellä englanninkielisellä mittarilla mitattuja piirteitä. Tämän arvioimista varten tarvitsimme kaksikielisen otoksen, joka täytti mittarit molemmilla kielillä. Kolmanneksi, tutkimme onko mittarilla sama rakenne Suomessa kuin Pohjois-Amerikassa. Peukalosääntönä yli .90 olevia kongruenssikertoimia pidetään merkinä samanlaisesta rakenteesta. Vain jos mittarin rakenne on kahdessa kulttuurissa sama, voi sen näissä kahdessa kulttuurissa katsota mittaavan samoja persoonallisuuden piirteitä.

2 MENETELMÄT

2.1 Käännöstyö

Englanninkielisen alkuperäisversion NEO-PI-R:stä käänsi suomeksi psykologi Annamari Tuulio-Henriksson. Englantilaisen filologian opiskelija Kirsi Niinistö, jolle viiden faktorin malli oli entuudestaan tuntematon, käänsi ensimmäisen suomenkielisen version takaisin englanniksi. Tämä takaisinkäännös lähetettiin Jeff McCrae:n arvioitavaksi. Hän ehdotti muutoksia kahdeksaan osioon (sähköposti 26.2.2004). Näitä kahdeksaa osiota muokattiin suomenkielisessä mittarissa, ja McCrae hyväksyi uuden takaisinkäännöksen (sähköposti 26.3.2004).

2.2 Tutkimukseen osallistujat

Tutkimuksessa käytettiin kolmea otosta. Ensimmäisessä otoksessa halusimme tarkastella yhteyttä itsearviointien ja toisen henkilön arvioinnin välillä. Tätä otosta varten otimme yhteyttä 200 puhelinluettelosta satunnaisesti valittuun pariskuntaan. Heidän toivottiin osallistuvan tutkimukseen täyttämällä NEO-PI-R sekä itsestään että puolisostaan. Yhteensä 70 henkilöä (35 pariskuntaa) suostui osallistumaan. Otoksen keski-ikä oli 51.5 vuotta, ja puoliset olivat olleet keskimäärin 24.6 vuotta naimisissa.

Toisessa otoksessa halusimme tarkastella käännöksen vastaavuutta alkuperäiseen englanninkieliseen mittariin. Tätä otosta varten otimme yhteyttä Suomi-Kanada seuraan. Heidän sähköpostilistansa kautta tavoitimme 41 kaksikielistä (sujuva englannin- ja suomenkieli) vapaaehtoista (24 naista, keskiarvoikä 43.7 vuotta). Tässä otoksessa osallistujat täyttivät sekä suomenkielisen että englanninkielisen version NEO-PI-R -mittarista.

Kolmas otos kerättiin faktorirakenteen tarkastelua varten. Tämä 160 henkilön otos kerättiin lumipallotekniikalla, jota noudattaen lomake annettiin täytettäväksi kaikille, jotka siihen suostuivat (70 naista, keskiarvoikä 31.5 vuotta).

3 TULOKSET

NEO-PI-R itsearviointien ja puolisoarviointien reliabiliteetit (Cronbachin alfat) olivat pääsääntöisesti hyviä (ensimmäinen ja toinen sarake taulukossa 2). Alapiirteiden keskiarvoreliabiliteetti itsearvioissa oli .72, ja puolisoarvioiden vastaava luku oli .75. Yläpiirteiden tasolla sekä itse- että puolisoarvioiden keskiarvoreliabiliteetti oli .90. Nämä luvut vastaavat alkuperäisversion lukuja (Costa & McCrae, 1992).

Korrelaatiot itse- ja puolisoarvioiden välillä, laskettu ensimmäisestä otoksesta, olivat pääsääntöisesti korkeita (kolmas sarake taulukossa 2). Kaikki korrelaatiot paitsi C1 ($r = 21, p = .08$) ja C3 ($r = 23, p = .05$) olivat tilastollisesti merkitseviä tasolla $p < .05$, ja keskiarvokorrelaatio itse- ja puolisoarvioiden välillä oli alapiirteiden tasolla .43 ja yläpiirteiden tasolla .52. Nämä korrelaatiot ovat hyvin lähellä niitä joita alkuperäisellä mittarilla on saatu (Costa & McCrae, 1992), ja ne kertovat hyvästä käsitevaliditeetista.

Korrelaatiot suomen- ja englanninkielisen version välillä, jotka laskettiin toisesta otoksesta, ovat erittäin korkeita (neljäs sarake taulukossa 2). Keskiarvokorrelaatio alapiirteiden tasolla oli .94 ja vastaava luku yläpiirteiden tasolla oli .96.

Taulukko 2. NEO-PI-R:n reliabiliteetit itse- ja puolisoarvioissa, sekä korrelaatiot itse ja puolisoarvion ($N = 70$) sekä suomenkielisen ja englanninkielisen version välillä ($N = 41$).

Alapiirteet	Alfa Itsearviointi	Alfa Puolisoarviointi	r Itse- ja puolisoarviointi	r Suomen- ja englanninkielinen mittari
N1	.81	.82	.47	.94
N2	.69	.59	.49	.92
N3	.82	.77	.39	.96
N4	.70	.71	.36	.97
N5	.75	.77	.48	.92
N6	.77	.56	.33	.98
E1	.74	.81	.51	.96
E2	.79	.83	.54	.97
E3	.79	.83	.64	.95
E4	.72	.76	.64	.89
E5	.71	.56	.49	.93
E6	.76	.83	.49	.98
O1	.80	.88	.56	.93
O2	.74	.73	.46	.96
O3	.71	.81	.46	.86
O4	.65	.59	.39	.95
O5	.85	.83	.53	.96
O6	.62	.60	.42	.91
A1	.78	.82	.43	.96
A2	.68	.79	.26	.93
A3	.72	.85	.43	.90
A4	.54	.80	.50	.92
A5	.69	.75	.42	.96
A6	.59	.87	.32	.84
C1	.72	.67	.21	.90
C2	.70	.78	.46	.86
C3	.66	.69	.23	.97
C4	.65	.66	.35	.98
C5	.78	.85	.3	.97
C6	.73	.73	.47	.96
Yläpiirteet				
N	.93	.90	.52	.97
E	.91	.91	.63	.96
O	.89	.87	.56	.96
A	.86	.92	.45	.96
C	.9	.92	.42	.96

Mittarin rakenteen tarkastelua varten yhdistimme kolme otostamme (puolisot, Suomi-Kanada seuran jäsenet ja lumipallotekniikalla kerätyn otoksen). Pääkomponenttiansalyysi paljasti tyypillisen viiden faktorin rakenteen. Ensimmäiset seitsemän ominaisarvoa olivat 7.06, 4.25, 3.29, 2.30, 1.65, 1.07, and .97. Screeplot-testi ja muut kriteerit ehdottivat viittä faktoria, jotka selittivät 61.8 prosenttia varianssista.

Faktorit rotatoitiin Procrustesrotaatiolla kohti NEO PI R:n manuaalissa (Costa & McCrae, 1992) julkaistua normatiivista rakennetta. Saatu rakenne ja kongruenssikertoimet esitetään taulukossa 3. Suurin osa alapiirteistä latautui oikealle faktorille. Faktoriin (eli yläpiirteiden) kongruenssikertoimet Pohjois Amerikkalaisten ja tästä aineistosta saatujen faktorien välillä olivat .95:n (Ulospäinsuuntautuneisuus) ja .98:n (Sovinnollisuus) välillä. Myös osioiden (eli alapiirteiden) kongruenssit olivat korkeita, näiden keskiarvo oli .96. Näin ollen, suomenkielisen NEO-PI-R:n voi olettaa mittaavan täsmälleen samoja persoonallisuuden piirteitä kuin mitä alkuperäinen englanninkielinen NEO-PI-R mittaa pohjoisamerikkalaisessa otoksessa.

Taulukko 3. NEO-PI-R:n faktorirakenne suomalaisessa aineistossa sekä ylä- ja alapiirteiden kongruenssikertoimet suhteessa pohjoisamerikkalaiseen normatiiviseen rakenteeseen ($N = 271$).

	N	E	O	A	C	kongr.
N1	0,84	-0,16	0,05	0,05	-0,08	0,97
N2	0,73	0,05	0,00	-0,40	-0,13	0,98
N3	0,78	-0,26	0,03	0,03	-0,21	0,98
N4	0,73	-0,25	0,00	0,09	-0,16	0,99
N5	0,61	0,17	0,16	-0,13	-0,38	0,93
N6	0,70	-0,19	0,00	0,09	-0,44	1,00
E1	-0,09	0,72	0,18	0,34	0,19	0,99
E2	-0,32	0,67	0,04	-0,02	0,00	0,97
E3	-0,36	0,40	0,32	-0,43	0,29	0,98
E4	-0,03	0,57	0,00	-0,20	0,36	0,94
E5	-0,32	0,48	0,15	-0,28	0,03	0,86
E6	-0,14	0,72	0,31	0,03	-0,05	0,96
O1	0,20	0,43	0,51	0,00	-0,10	0,87
O2	0,24	0,07	0,72	0,24	-0,02	0,97
O3	0,41	0,46	0,55	0,00	0,13	1,00
O4	-0,28	0,38	0,45	0,04	-0,14	0,93
O5	-0,16	-0,02	0,78	-0,07	0,26	0,99
O6	-0,22	-0,03	0,66	0,02	-0,22	0,97
A1	-0,24	0,34	0,21	0,61	-0,03	0,97
A2	0,04	0,00	0,00	0,69	0,13	0,96
A3	-0,11	0,33	0,09	0,60	0,28	0,95
A4	-0,13	-0,10	0,00	0,71	-0,10	0,99
A5	0,24	-0,20	0,00	0,56	-0,11	0,98
A6	0,24	0,18	0,31	0,63	-0,15	0,91
C1	-0,38	0,11	0,33	-0,03	0,66	0,97
C2	0,12	-0,03	0,00	-0,03	0,74	0,97
C3	-0,08	0,03	0,00	0,32	0,77	0,97
C4	-0,22	0,20	0,05	-0,20	0,74	0,98
C5	-0,39	0,20	0,00	0,00	0,74	0,99
C6	-0,28	-0,48	0,00	0,18	0,55	0,97
kongr.	0,97	0,95	0,95	0,98	0,97	

4 YHTEENVETO

Suomenkielinen NEO-PI-R vaikuttaa kaikkien tuloksien valossa olevan erittäin onnistunut käänös alkuperäisestä. Kaikki tulokset viittaavat siihen että se mittaa täsmälleen samoja piirteitä kuin alkuperäinen mittari, ja että se soveltuu hyvin suomalaisten persoonallisuuden rakenteen kuvaamiseen.

Tässä artikkelissa pidättäydyttiin julkaisemasta NEP-PI-R:n keskiarvoja tai keskihaajontoja. Näin tehtiin siksi, että kukaan ei erehtyisi pitämään kyseisiä arvoja suomalaisina normeina. Otoksemme eivät edustaneet mitään populaatioita, eikä niitä koskevia keskiarvotietoja voida käyttää muihin populaatioihin kuuluvien arviointiin. Uskomme, että suurin osa julkaistuista normeista on harhaanjohtavia. Ensinnäkin otos, josta normit on saatu, voi olla harhaanjohtava. Esimerkiksi ihmiset, jotka osallistuvat vapaaehtoisesti tutkimuksiin, kuten kaikki tähän tutkimukseen osallistuvat, saavat johdonmukaisesti alhaisempia pisteitä Neuroottisuudesta, ja korkeampia pisteitä Ulospäinsuuntautuneisuudesta, Sovinnollisuudesta, ja Tunnollisuudesta, kuin ne, jotka eivät osallistu tutkimuksiin (Lönnqvist, Paunonen, Verkasalo, Leikas, Tuulio-Henriksson, & Lönnqvist, 2007). Tämä tarkoittaa sitä, että vapaaehtoisilla kerättyjä normeja voi soveltaa vain vapaaehtoisesti tutkimuksiin osallistuvaan populaatioon, ei esimerkiksi ihmisiin jotka täyttävät persoonallisuuslomakkeen osana enemmän tai vähemmän pakollista yksilöpsykologista tutkimusta.

Toiseksi, tilannetekijät vaikuttavat siihen miten ihmiset vastaavat. Esimerkiksi sisään pääsykokeissa ihmiset saavat alhaisempia pisteitä Neuroottisuudesta, ja korkeampia pisteitä Ulospäinsuuntautuneisuudesta, Sovinnollisuudesta, ja Tunnollisuudesta verrattuna tilanteeseen, joissa ihmiset vastaavat vailla paineita antaa itsestään hyvää kuvaa (Lönnqvist, Paunonen, Tuulio-Henriksson, Lönnqvist, Verkasalo, 2007). Tämä tarkoittaa sitä, että normeja voi käyttää vain samassa tilanteessa missä ne on kerätty. Näistä syistä normit pitäisi kerätä lokaalisti, eli omasta aineistosta.

NEO-PI-R -mittarin ainoana heikkoutena on, että se on tekijänoikeuslain suojaama. Tekijänsuojan omistaa Psychological Assessment Resources (PAR), jolta käyttöoikeuksia voi ostaa. Kääntämäämme ja tässä artikkelissa validiksi osoitettu suomenkielinen käänös on lähetetty PAR-kustantamolle, josta sitä voi tiedustella. On myös olemassa ilmaisia suomenkielisiä vaihtoehtoja, jotka pyrkivät mahdollisimman tarkkaan mittaamaan samoja käsitteitä kuin NEO-PI-R. Esimerkiksi Short Five (S5; Konstabel, Lönnqvist, Verkasalo & Walkowitz, 2008; Lönnqvist, Verkasalo, & Leikas, 2008) on tutkimuskäyttöön tarkoitettu ilmainen mittari, joka melko tarkkaan mittaa samoja osioita kuin NEO-PI-R.

LÄHTEET

- Allport, G. W. & Odbert, H. S. (1970) [1936]. Trait names: A psycho-lexical study. *Psychological monographs*, 47. Princeton, N.J.: Psychological Review Company.
- Cattell, R. B. (1943). The description of personality: Foundations of trait measurement. *Psychological Review*, 50, 559–594.
- Cattell, R. B., Eber, H. W. & Tatsuoka, M. M. (1970). *Handbook for the Sixteen Personality Factor Questionnaire (16PF)*. Champaign, IL: IPAT.
- Costa, P. T. & McCrae, R. R. (1985). *The NEO Personality Inventory Manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Costa, P. T. & McCrae, R. R. (1988). From catalog to classification: Murray's needs and the five-factor model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55, 258–265.
- Costa, P. T. & McCrae, R. R. (1992). *NEO PI-R Professional Manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Digman, J. M. & Takemoto-Chock, N. K. (1981). Factors in the natural language of personality: Reanalysis and comparison of six major studies. *Multivariate Behavioral Research*, 16, 149–170.
- Goldberg, L. R. (1981). Language and individual differences. The search for universals in personality lexicons. Teoksessa L. Wheeler (toim.) *Review of personality and social psychology Vol. 2* (s. 141–165). Beverly Hills, CA: Sage.
- Goldberg, L. R. (1982). From Ace to Zombie: Some explorations in the language of personality. Teoksessa C. D. Spielberger & J. N. Butcher (toim.), *Advances in personality assessment Vol. 1* (s. 203–234). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Goldberg, L. R. (1990). An alternative "Description of Personality": The Big-Five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 1216–1229.
- Jackson, D. N. (1984). *Personality Research Form Manual* (3rd ed.). Port Huron, MI: Research Psychologists Press.
- Konstabel, K., Lönnqvist, J.-E., Verkasalo, M. & Walkowitz, G. (2008). *The "Short Five": A 60-item measure of 30 Big Five facets*. Valmisteilla oleva käsikirjoitus. Tarton yliopisto.
- Lönnqvist, J.-E., Paunonen, S. V., Verkasalo, M., Leikas, S., Tuulio-Henriksson, A. & Lönnqvist, J. (2007). Personality characteristics of research volunteers. *European Journal of Personality*, 21, 1017–1030.
- Lönnqvist, J.-E., Paunonen, S. V., Tuulio-Henriksson, A., Lönnqvist, J. & Verkasalo, M. (2007). Substance and style in socially desirable responding. *Journal of Personality*, 75, 291–322.
- Lönnqvist, J.-E., Verkasalo, M., & Leikas, S. (2008). Viiden suuren persoonallisuusfaktorin 10, 60, ja 300 osion julkiset mittarit. *Psykologia*, 5, 328–341.
- McCrae, R. R. & Costa, P. T., Jr. (1987). Validation of a Five-Factor Model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 81–90.
- McCrae, R. R. & Costa, P. T. (1990). *Personality in adulthood*. New York: Guilford Press.
- McCrae, R. R. & Costa, P. T., Jr. (1999). A five-factor theory of personality. Teoksessa L. Pervin & O. P. John (toim.), *Handbook of personality* (Toinen painos, ss. 139–153). New York: Guilford Press.
- McCrae, R.R., Costa, P.T. Jr., Ostendorf, F., Angleitner, A., Hrebickova, M., Avia M.D., Sanz, J., Sanchez-Bernados, M.L., Kusdil, M.E., Woodfield, R., Saunders, P.R. & Smith, P.B. (2000). Nature over nurture: Temperament, personality, and life span development. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 173–186.
- Norman, W. T. (1967). *2800 personality trait descriptors: Normative operating characteristics for a university population*. Ann Arbor: Department of Psychology, University of Michigan.
- Paunonen, S. V. & Ashton, M.C. (2001). Big Five factors and facets and the prediction of behaviour. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 524–539.
- Paunonen, S. V., Haddock, G., Forsterling, F. & Keinonen, M. (2003). Broad versus narrow personality measures and the prediction of behaviour across cultures. *European Journal of Personality*, 17, 413–433.
- Pulver, A., Allik, J., Pulkkinen, L. & Hämäläinen, M. (1995). Big Five personality inventory in two non-Indo-European languages. *European Journal of Personality*, 9, 109–124.
- Saucier, G. & Goldberg, L. R. (1996). The language of personality: Lexical perspectives on the five-factor model. Teoksessa J. S. Wiggins (toim.) *The five-factor model of personality: Theoretical perspectives* (s. 21–50). New York, US: Guilford Press.
- Tupes, E. C. & Christal, R. E. (1992) [1961]. Recurrent personality factors based on trait ratings. *Journal of Personality*, 60, 225–251.
- Wiggins, J. S. (1968). Personality structure. *Annual Review of Psychology*, 9, 293–350.